

Studerend lezen in *Leeslink*

Lezen heb je nodig, elke dag weer. Als je niet goed kunt lezen, heb je het in het vervolgonderwijs en later in de maatschappij niet gemakkelijk. Bij alle vakken en bij nagenoeg alle beroepen wordt een goede leesvaardigheid gevraagd. Het uiteindelijke doel van het leesonderwijs is dan ook dat leerlingen als goede lezers de basisschool verlaten. Een goede lezer kan begrijpend én studerend lezen. Wat is het verschil? En hoe zie je dat terug in *Leeslink*?

Begrijpend lezen

Begrijpend lezen is het vermogen om geschreven teksten te begrijpen, te lezen met begrip. Steeds moet de lezer betekenis geven aan een tekst door de informatie die hij leest te koppelen aan de informatie die hij in zijn geheugen beschikbaar heeft. Het gaat daarbij om woordbetekenissen, om inhoudelijke kennis over het onderwerp waarover hij leest, maar ook om zijn kennis over de woorden en de opbouw van zinnen en teksten.

Studerend lezen

Studerend lezen wordt gedefinieerd als 'het toekennen van betekenis aan geschreven taal met als doel de opgedane informatie te onthouden en mondeling of schriftelijk weer te geven'.* Het verschil met begrijpend lezen is dus dat bij studerend lezen het leesdoel heel helder is: lezen met als doel de tekst te onthouden en zo nodig te reproduceren. Om dit doel te bereiken zet je studievaardigheden in zoals herlezen, vragen stellen, markeren/onderstrepen, schematiseren en/of een samenvatting/uittreksel maken.

Dit zijn precies vaardigheden die in *Leeslink* verweven zijn in de leesstrategieën:

- 1 Leesdoel bepalen
- 2 Voorspellen
- 3 Voor- en achtergrondkennis ophalen
- 4 Herstellen
- 5 Vragen stellen
- 6 Visualiseren
- 7 Samenvatten

Vooral in strategie 1, 4, 5, 6 en 7 komen deze vaardigheden en dus studerend lezen expliciet naar voren. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

Strategie 1: leesdoel bepalen

Met de strategie *Leesdoel bepalen* denkt een kind na met welk doel hij een tekst gaat lezen. Is het doel dat hij de tekst na lezing wil onthouden? Dan zal hij de tekst op een andere manier lezen dan wanneer hij de tekst bijvoorbeeld louter voor zijn plezier leest.

Wat moet je weten?

Lezen doe je om allerlei redenen. Bijvoorbeeld:

- Je wilt voor je plezier lezen.
- Je wilt iets leren.
- Je wilt iets kopen.
- Je wilt iets maken.

Zo'n reden om te lezen is je **leesdoel**.

Je bedenkt van tevoren wat je leesdoel is. Stel jezelf vragen:

- Waarom ga ik deze tekst lezen?
- Wat ben ik van plan met deze tekst?
- Hoe ga ik de tekst lezen? (Helemaal of alleen kleine stukjes?)

Klaar met lezen? Dan vraag je jezelf:

- Heb ik mijn leesdoel gehaald?

De schrijver heeft ook een doel met de tekst. Hij wil je bijvoorbeeld iets leren, je laten lachen, je overtuigen van zijn mening of je waarschuwen. Controleer of de schrijver zijn doel heeft gehaald. De schrijver hoeft trouwens niet hetzelfde doel met de tekst te hebben als jij!

Uit: Leeslink groep 7/8 blok 1 week 1 les 1

Strategie 4: Herstellen

Soms leest het kind een stukje tekst en begrijpt hij het niet. De strategie *Herstellen* helpt het kind de tekst alsnog te begrijpen. Bijvoorbeeld door de tekst te herlezen. En dat is ook een studievvaardigheid.

Wat moet je weten?

Je weet dat je in een tekst op verschillende manieren op zoek kunt gaan naar de betekenis van woorden. Als je een groter deel van de tekst niet begrijpt, bijvoorbeeld een zin, kijk dan eens naar de **verwijswoorden**. Als je ziet wat bij elkaar hoort en over wie het gaat, snap je de tekst beter.

Verwijswoorden zijn bijvoorbeeld: *ik, je, zijn, haar, mijn, jullie, jou, die, dat, wat, het*. Een verwijswoord verwijst naar iets wat al eerder genoemd is in de tekst. Of het verwijst naar iets wat nog komt. Dat kan een woord zijn, een groepje woorden of een hele zin.

Voorbeelden

- Op mijn verjaardag eten we roti met kip. **Dat** is mijn lievelingseten.
Dat verwijst naar *roti met kip*.
- Jesse vindt **het** niet leuk dat je zo onaardig tegen hem doet.
Het verwijst naar *dat je zo onaardig tegen hem doet*.
- Sofie heeft morgen een wedstrijd, **wat** ze heel spannend vindt.
Wat verwijst naar *Sofie heeft morgen een wedstrijd*.

Weet je niet waar het verwijswoord naar verwijst? Soms kun je in plaats van het verwijswoord het woord of de woordgroep opschrijven waarnaar het verwijst.

Voorbeeld 1: **Roti met kip** is mijn lievelingseten.

Werkt dat niet? Stel dan een WH-vraag en zoek het antwoord in de tekst.
Voorbeeld 2: Wat vindt Jesse niet leuk? Dat je zo onaardig tegen hem doet.
Voorbeeld 3: Wat vindt Sofie spannend? Dat ze morgen een wedstrijd heeft.

Uit: Leeslink groep 7/8 blok 3 week 4 les 1

Strategie 5: vragen stellen

Met de strategie Vragen stellen leert een kind vragen te stellen over de tekst. Niet alleen om de tekst beter te kunnen doorgronden, maar ook om bijvoorbeeld te kunnen bedenken welke toetsvragen hij bij die tekst kan verwachten. Een studievvaardigheid bij uitstek dus.

Wat moet je weten?

Je weet dat het handig is om zelf WH-vragen te bedenken als je een tekst goed wilt onthouden. Je gaat op zoek naar vragen waardoor je de tekst beter begrijpt. Maar je hoeft niet alle vragen zelf te bedenken. Bij elke tekstsoort horen bepaalde vragen die je altijd kunt stellen.

Tekstsoort	WH-vragen
informatieve tekst	• Wat is het onderwerp? • Wat wist ik nog niet? • Wat leer ik?
fictietekst	• Wat gebeurt er? • Over wie gaat het? • In welke tijd speelt het verhaal?
meningtekst	• Welke mening heeft de schrijver? • Welke argumenten staan er in de tekst? • Wat vind ik ervan?
reclame tekst	• Wat willen ze me verkopen? • Hoe proberen ze mij te verleiden om het te kopen? • Waar kan ik het kopen?
instructieve tekst	• Hoe moet ik het aanpakken? • Wat moet ik eerst doen en wat daarna? • Wat heb ik nodig?

Weet jij nog meer vragen?

Uit: Leeslink groep 7/8 blok 3 week 5 les 1

Strategie 6: visualiseren

Bij het visualiseren van een tekst worden de kinderen zich bewust van de verbanden in een tekst. Wie de verbanden in een tekst begrijpt, kan de tekst veel eenvoudiger onthouden. Precies een vaardigheid die je bij studerend lezen goed kunt gebruiken.

Wat moet je weten?

Je weet al dat een tekst een bepaalde opbouw heeft. Een tekst kan bijvoorbeeld gaan over een **probleem** en een **oplossing**. Deze opbouw herken je aan bepaalde signaalwoorden.

- Signaalwoorden voor een probleem zijn bijvoorbeeld: moeilijk, vervelend, onduidelijk, knelpunt, dilemma, zorg, last.
- Signaalwoorden voor een oplossing zijn bijvoorbeeld: idee, proberen, helpen, mogelijkheden, maatregel.

Voorbeeld

Hè, wat **vervelend**! Ik heb een lekke band. Hoe kom ik nou thuis?
Ik kan **proberen** om hem op te pompen.

Een tekst kan ook gaan over een **doel** en een **middel**. Ook deze opbouw kun je herkennen aan signaalwoorden. Bijvoorbeeld: om (...) te, opdat, teneinde, zodat, met, met behulp van, daarmee, daartoe, door.

Voorbeeld

Ik haal bij de conciërge een fietspomp, **zodat** ik mijn band kan oppompen.

Zie je dat de tekst gaat over een probleem en een oplossing? Of over een doel en een middel? Dan herken je de opbouw van de tekst. Zo kun je de tekst beter voor je zien en beter onthouden.

Uit: Leeslink groep 7/8 blok 3 week 6 les 1

Strategie 7: samenvatten

Samenvatten is misschien wel de meest expliciete studievastigheid. Bij ieder vak, op elk gebied, komen samenvattingen van pas. In *Leeslink* leren kinderen niet alleen hoe ze de kern van een tekst kunnen markeren, maar ook hoe zij een samenvatting in eigen woorden kunnen schrijven, of van de tekst een schema of een mindmap kunnen maken. De markeertechniek van *Leeslink* is een uitstekend hulpmiddel bij het samenvatten. Deze techniek helpt de kinderen om snel het belangrijkste uit een tekst te laten oplichten, waardoor als vanzelf de samenvatting al ontstaat.

Kortom

Begrijpend en studerend lezen komt in de methode *Leeslink* geïntegreerd aan bod. In groep 4, 5 en 6 ligt de nadruk op begrijpend lezen en in groep 7 en 8 op begrijpend en studerend lezen. De kinderen leren strategieën waarmee zij, afhankelijk van hun leesdoel met succes begrijpend, studerend en/of tegelijkertijd begrijpend en studerend kunnen lezen.

*Bron: www.slo.nl.

Wat moet je weten?

Je weet dat je leesdoel, het schrijversdoel en de hoofdgedachte je helpen om een samenvatting te maken. Door hoofd- en bijzaken in een tekst te scheiden, weet je nog beter wat je wel en niet in je samenvatting moet opnemen.

Een samenvatting moet kort en duidelijk zijn. Je wilt immers de tekst leren, onthouden of aan iemand uitleggen. Dat doe je door goed te kiezen: wat voor samenvatting maak je bij welke tekstsoort?

Voorbeeld	Soort samenvatting
een tekst met veel cijfers of gegevens	een grafiek of tabel
een tekst waar je een duidelijk beeld bij hebt	een tekening
een tekst met een duidelijke opbouw, zoals probleem - oplossing of doel - middel	een schema
een tekst waar de volgorde van tijd belangrijk is	een tijdlijn
een tekst met veel verschillende gedachtegangen	een woordweb
een tekst met stappen	een stappenplan
een verhalende tekst	een korte tekst

Soms staan er al samenvattingen in de tekst met illustraties, grafieken of tabellen. Daar kun je gebruik van maken. Het is ook belangrijk dat je een samenvatting kiest die je zelf prettig vindt om te maken en te lezen. Het is tenslotte jouw samenvatting!

Uit: *Leeslink* groep 7/8 blok 3 week 7 les 1

Bijlage:

Overzicht Kerndoelen Nederlands en de vertaling ervan in Leeslink.

Kerndoelen Nederlands > Mondeling onderwijs	In Leeslink:
1. De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.	- Bij de <i>Start</i> van les 1 bekijken en bespreken de kinderen beeldmateriaal over het onderwerp en de actualiteit van de week aangeboden. - Tijdens les 1 bekijken de kinderen een filmpje over de leesstrategie van de week. - Na afloop van elke les reflecteren de kinderen op wat zij hebben geleerd.
2. De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.	In elke leshandleiding staan tips om tijdens de <i>Start</i> van de les een onderwijsleergesprek met de kinderen te voeren. Ook staan in de leshandleiding suggesties om samen met de kinderen hardop te verwoorden (modeling) wat je ziet/leest en wat je denkt.
3. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.	<i>Leeslink</i> biedt onder andere meningvormende teksten aan waarbij kinderen worden uitgenodigd hun mening te vormen en/of te delen met andere kinderen.
Kerndoelen Nederlands > Schriftelijk onderwijs	In Leeslink:
4. De leerlingen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten, waaronder schema's, tabellen en digitale bronnen.	<i>Leeslink</i> maakt gebruik van uiteenlopende (digitale) bronnen en biedt verschillende tekstsoorten (informatieve teksten, fictieve teksten, instructieve teksten, betogende teksten (mening- en reclameteksten)) en tekstvormen aan. - De vragen bij de verschillende tekstsoorten helpen de kinderen de relevante informatie uit een tekst te achterhalen. - Bij de leesstrategie Visualiseren leren de kinderen zelf verschillende soorten schematische samenvattingen te maken.
5. De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.	De kinderen leren verschillende soorten samenvattingen te schrijven (overige schrijfp opdrachten worden aangeboden in een aparte leerlijn in een taalmethode).
6. De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.	<i>Leeslink</i> maakt gebruik van uiteenlopende (digitale) bronnen en biedt verschillende tekstsoorten (informatieve teksten, fictieve teksten, instructieve teksten, betogende teksten (mening- en reclameteksten)) en tekstvormen aan. - De vragen bij de verschillende tekstsoorten helpen de kinderen de relevante informatie en meningen uit een tekst te achterhalen.
7. De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.	<i>Leeslink</i> biedt zowel informatieve teksten als meningsteksten aan. - Kinderen leren informatie, feiten, meningen en argumenten te wegen en te toetsen aan hun eigen mening. <i>Leeslink</i> laat kinderen ook teksten onderling vergelijken op bijvoorbeeld onderwerp, inhoud en structuur.
8. De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.	De kinderen leren verschillende soorten samenvattingen te schrijven (overige schrijfp opdrachten worden aangeboden in een taalmethode).
9. De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.	Door wekelijks een aantrekkelijke tekstselectie aan kinderen aan te bieden kunnen de kinderen hun leessaak ontwikkelen.

Kerdoelen Nederlands > Taalbeschouwing, waaronder strategieën	In Leeslink:
10. De leerlingen leren bij de doelen onder 'mondeling taalonderwijs' en 'schriftelijk taalonderwijs' strategieën te herkennen, te verwoorden, te gebruiken en te beoordelen.	• <i>Leeslink</i> is gebaseerd op de zeven evidence-based strategieën: Leesdoel bepalen, Voorspellen, Kennis ophalen, Herstellen, Vragen stellen, Visualiseren en Samenvatten.
11. De leerlingen leren een aantal taalkundige principes en regels. Zij kunnen in een zin het onderwerp, het werkwoordelijk gezegde en delen van het gezegde onderscheiden. De leerlingen kennen: • regels voor het spellen van werkwoorden; • regels voor het spellen van andere woorden dan werkwoorden; • regels voor het gebruik van leestekens.	• Dit kerndoel maakt onderdeel uit van een leerlijn in een taalmethode. • Bij het maken van verschillende soorten samenvattingen besteedt <i>Leeslink</i> aandacht aan het gebruik van 'eigen woorden'.
12. De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van de voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken.	• De wekelijks actuele teksten over uiteenlopende onderwerpen verrijken de woordenschat van de kinderen. • De kinderen halen hun achtergrondkennis over het onderwerp op, bijvoorbeeld met behulp van een woordweb, woordparaplu of woordkast. • De kinderen halen hun voorkennis op over wat zij al geleerd hebben over leesstrategieën en leren ook op dat gebied nieuwe woorden en begrippen bij. • Van moeilijke woorden die niet uit de context van de tekst zijn op te maken wordt de betekenis gegeven, waar noodzakelijk aangevuld met een fotowoordenboek. • Kinderen leren een aparte leesstrategie aan om moeilijke woorden in een tekst te kunnen begrijpen (leesstrategie Herstellen).